

**SAMENWERKINGSOVEREENKOMST TER ZAKE VAN DE
REALISATIE VAN EEN ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR IN NOORD-BRABANT
TUSSEN
PROVINCIE NOORD-BRABANT EN MANIFESTPARTNERS**

DE ONDERGETEKENDEN:

1. Waterschap De Dommel,
2. Waterschap Brabantse Delta,
3. Waterschap Aa en Maas,
4. Waterschap Rivierenland,
5. Staatsbosbeheer,
6. Vereniging Natuurmonumenten,
7. Stichting Het Noordbrabants Landschap,
8. Vereniging Brabants Particulier Grondbezit,
9. Stichting Brabantse Milieufederatie,
10. Vereniging Zuidelijke Land en Tuinbouworganisatie,
11. Vereniging Platform Brabants Toeristisch Bedrijfsleven, en
12. Provincie Noord-Brabant

de ondergetekenden tezamen te noemen: "Partijen".

NEMEN HET VOLGENDE IN OVERWEGING:

- a. Partijen wensen met elkaar samen te werken in relatie tot het Groen Ontwikkelfonds Brabant, een en ander naar aanleiding van het aanbod ("**Aanbod**") van de "Manifestpartners", welk aanbod in de als **bijlage 1** bijgevoegde brief is verwoord;
- b. Partijen stellen vast dat zij in hun onderlinge verhouding wensen te volstaan met het op hoofdlijnen vastleggen van de uitwerking van het Aanbod in relatie tot het Groen Ontwikkelfonds Brabant en de wijze waarop zij onderling zullen samenwerken ("**Samenwerking**"). De ratio achter het instellen van het Groen Ontwikkelfonds Brabant is aan Partijen genoegzaam bekend en ter zake wordt verwezen naar alle stukken dien aangaande die door provinciale staten of gedeputeerde staten van de Provincie zijn behandeld ("**Openbare Stukken**").

KOMEN OVEREEN ALS VOLGT:

Artikel A: Uitleg

- A.1 Onderhavige overeenkomst is in eerste instantie conceptueel opgesteld als *term sheet*, en later een intentieverklaring, wat de basis zou moeten vormen voor een nadere uitwerking van de afspraken tussen Partijen ter zake van de Samenwerking. Partijen hebben de afgelopen maanden diverse malen overleg gehad met elkaar over de inhoud van deze term sheet / intentieverklaring / samenwerkingsovereenkomst. Partijen wensen thans evenwel te volstaan met het op hoofdlijnen vastleggen van de Samenwerking. Voor zover een van de Partijen tijdens de Samenwerking constateert dat sprake is van een onduidelijkheid ter zake de invulling van de Samenwerking op

basis van onderhavige overeenkomst dan wel een tegenstrijdigheid met de Openbare Stukken, dan tracht elk van de Partijen die het aangaat de noodzakelijke handelingen te verrichten opdat de uitvoering van de Samenwerking conform de strekking en bedoeling van de Openbare Stukken kan plaatsvinden.

- A.2 Indien afspraken vastgelegd in onderhavige overeenkomst niet kunnen worden uitgevoerd wegens strijdigheid met regels van dwingend recht, zullen Partijen die het aangaat te goeder trouw onderhandelen om de afspraken vastgelegd in deze overeenkomst niet langer strijdig te laten zijn met regels van dwingend recht, waarbij zo dicht mogelijk wordt aangesloten bij de strekking en bedoeling van onderhavige overeenkomst.

Artikel B: Samenwerkingsovereenkomst

1.	Definities	Bestuurlijk Overleg: BrUG: EHS: EHS Realisatie: GOB BV: Groenontwikkelfonds: macro-businesscase: Manifestpartners: Partijen: Provinciale EHS: Provincie: rijks EHS: Werkeenheid:	heeft de onder 16 opgenomen definitie de op 21 september 2012 door de Provinciale Staten van de Provincie vastgestelde nota Natuur- en landschapsvisie 'Brabant: Uitnodigend groen' heeft de onder 4 opgenomen definitie heeft de onder 4 opgenomen definitie heeft de onder 17 opgenomen definitie heeft de onder 10 opgenomen definitie heeft de onder 7 opgenomen betekenis de Partijen exclusief de Provincie de onder 2 opgenomen partijen de Ecologische Hoofdstructuur waarvoor de Provincie verantwoordelijk is heeft de onder 2 opgenomen definitie Ecologische Hoofdstructuur met Europese verplichtingen als Natura2000 en Kaderrichtlijn Water heeft de onder 13 opgenomen betekenis
2.	Partijen	1. Waterschap de Dommel, 2. Waterschap Brabantse Delta, 3. Waterschap Aa en Maas, 4. Waterschap Rivierenland, 5. Staatsbosbeheer, 6. Vereniging Natuurmonumenten ("Natuurmonumenten"), 7. Stichting Het Noordbrabants Landschap ("Het Brabants Landschap"), 8. Vereniging Brabants Particulier Grondbezit , 9. Stichting Brabantse Milieufederatie, 10. Vereniging Zuidelijke Land en Tuinbouworganisatie, 11. Vereniging Platform Brabants Toeristisch Bedrijfsleven, en 12. Provincie Noord-Brabant	

3.	Overwegingen tot het aangaan van de samenwerking	<u>Staatsbosbeheer:</u> Staatsbosbeheer vindt het belangrijk dat de ontbrekende onderdelen van de EHS worden gerealiseerd via verwerving / functieverandering en vormen als De Ondernemende EHS om de inrichting van het gehele natuurgebied te optimaliseren, op het vlak van de waterhuishouding en het beheer, om de doelrealisatie m.b.t. ecologie en recreatief gebruik te borgen. Harmonisatie van functies binnen een gebied zal ook leiden tot een hogere efficiëntie van beheer. <u>Natuurmonumenten:</u> Het is de doelstelling van Natuurmonumenten is om natuur- en landschap en cultuurhistorie te behouden en te ontwikkelen Overwegende dat: - samenwerking met partners en een integrale aanpak van de gebiedsopgave aan dat doel kan bijdragen; - er samen met de (manifest)partners een aanbod is gedaan om de bestaande ambitie samen te realiseren; - de provincie Noord-Brabant extra middelen beschikbaar heeft gesteld (Groenfonds), - wil Natuurmonumenten deze samenwerking met partners en de provincie graag vastleggen in een overeenkomst; <u>Het Brabants Landschap</u> Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en de ecologische verbindingszones zijn noodzakelijk om de natuur in Brabant te versterken en verbinden. Dit is cruciaal voor de biodiversiteit, maar ook voor het leefklimaat in Brabant. Vanuit de overtuiging dat een gezamenlijke en integrale aanpak en goede samenwerking tussen alle partijen zal leiden tot het beste resultaat wil Brabants Landschap (inclusief het Coördinatiepunt Landschapsbeheer) zich hier graag voor inzetten. <u>De Brabantse Milieufederatie</u> De Brabantse Milieufederatie wil zich in samenwerking met andere partijen inzetten voor het realiseren van de ontbrekende delen van de Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische Verbindingszones. Het realiseren van dit ecologisch raamwerk is van groot belang voor de biodiversiteit en ontwikkeling daarvan en draagt bij aan een vitaal Brabant. De abiotische randvoorwaarden die daarbij horen hebben daarbij onze bijzondere aandacht. <u>De Waterschappen</u> 1. De realisatie van natuur- en landschapsdoelen is niet los te koppelen
----	---	--

	van het scheppen van de juiste hydrologische condities. De waterschappen hebben de afgelopen 10 jaar samen met de provincie een grote inspanning geleverd door slimme combinaties te maken van natuurontwikkeling en realisatie van waterdoelen en hydrologisch herstel. Door deel te nemen aan de samenwerkingsovereenkomst hopen de waterschappen samen met de provincie en manifestpartners de ontwikkeling van de natuur en bijbehorende hydrologische condities in Noord-Brabant op orde te brengen; 2. De provincie en de waterschappen onderkennen dat zowel het natuurbeheer als het waterbeheer volop verandert en dat dit zich afspeelt in een maatschappelijke en ruimtelijke omgeving met wisselende kansen, prioriteiten en beperkingen, waarbij een flexibele inzet van instrumenten, maatregelen en activiteiten de kansen op succesvol beheer vergroot; 3. De provincie en de waterschappen waar mogelijk de koppeling zullen leggen met de realisatie van de Tweede Bestuursovereenkomst (BO2) en op dit moment gezamenlijk onderzoeken of de samenwerking wordt voortgezet, bijv. in de vorm van een Derde BO. 4. De waterschappen gaan met deelname aan deze samenwerkingsovereenkomst er van uit dat de samenwerking zodanig wordt ingericht en uitgewerkt dat de watercomponent bij de uitwerking en realisatie van de rijks- en provinciale EHS door betrokken partijen op evenwichtige wijze zal worden meegenomen; 5. De waterschappen zullen bij de uitwerking van genoemde EHS hun bijdrage richten op de realisatie van de waterdoelen [hydrologisch herstel, Natte Natuur Parels en Nature 2000 gebieden, als mede KRW-doelstellingen], waarbij de waterschappen, in goed overleg met partijen, hun eigen afweging zullen maken welke vorm van support (inzet geld, mensen, kennis, ruilgrond) het meest doelmatig en haalbaar is; <u>Brabants Particulier Grondbezit.</u> We gaan gezamenlijk in lijn met het manifest 'BrabantsBuitengebied in een Metropolitane omgeving' de EHS en de EVZ's realiseren, mede door verduurzaming van het particuliere grondbezit, met inzet op gecertificeerd particulier natuurbeheer; In lijn met de eerdere Brabantse aanpak en de daaruit voortvloeiende inspanningen, benutten we samen de nieuwe instrumenten om particuliere
--	--

	natuur te realiseren (zowel in de provinciale als rijks-EHS); het hiervoor inschakelen van de grond/landgoedeigenaren en het benutten van initiatieven van agrariërs/ondernemers, om met maatwerk de EHS te realiseren; in 2016 zullen we evalueren en bezien of de aanpak voldoende heeft gewerkt; Het ontwikkelen van transparante (natuur-)grondmobiliteit; gelijkberechtiging van partijen is het uitgangspunt bij het beheer, omvorming/verwerving en doorlevering ten behoeve van bestaande en nieuwe natuur; Het versterken van landschapswaarden, biodiversiteit en cultuurhistorisch erfgoed; het hiervoor samenbrengen van partijen in het buitengebied; behoud en versterking van de parels, harmonieuze geïntegreerde eenheden van provinciaal belang. <u>ZLTO</u> ZLTO beoogt met deze samenwerking: Om in de EHS natuurbeheer met agrarische productie te combineren. De positie van agrarische ondernemers die natuurbeheer in hun bedrijfsvoering willen integreren, duurzaam te versterken. De meerwaarde van deze samenwerking is dat deze ervoor gaat zorgen dat de maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd gaan worden. <u>TOP Brabant</u> Voor TOP Brabant gaat het om 3 sleutelwoorden. Beleving De vrijetijdssector is gebaat bij een goede natuur in Brabant. Het is een basisvoorziening waar inwoners en toeristen veel plezier aan beleven. Maar het gaat verder. Maatschappelijk is er een groot draagvlak voor meer inzet op duurzaamheid en ecologie. Maar in toenemende mate vraagt de maatschappij ook om een verantwoording van haar (financiële) inzet. Ze wil er iets voor terugzien in de vorm van meer natuur- en landschapsbeleving. De vrijetijdssector is bij uitstek dé sector om deze vraag naar meer beleving met anderen in te vullen.
--	---

		Vernieuwing De vrijetijdseconomie is op zoek naar vernieuwing. In Brabant wordt hierop sterk ingezet. De cross-sectorale verbinding recreatie en natuur biedt kansen om deze noodzaak tot vernieuwing tot stand te brengen. Uitdaging is om tot vernieuwingen/concepten te komen, die aansluiten bij gebiedsontwikkelingen en marktkansen. Betaling Bezuinigingen maken dat er nieuwe vormen van financiering nodig zijn. Terreinbeheerders/overheden zoeken nieuwe verdienmodellen. De nieuwe aanpak in Brabant biedt kansen voor combinaties van natuur- én bedrijfsontwikkeling in de vrijetijdssector.
4.	Inhoud samenwerking tussen Partijen	Partijen zullen zich inspannen voor de realisatie (dat wil zeggen: verwerving, functieverandering en inrichting) van de provinciale en rijks-Ecologische Hoofdstructuur ("EHS") en de ecologische verbindingszones (EVZ) binnen de provincie Noord-Brabant (hierna deze realisatie kortweg genoemd: "EHS Realisatie").
5.	Doelstelling en ontwikkelopgave	Partijen beogen dat de EHS Realisatie tot stand zal komen door realisatie van diverse projecten en 'raamafspraken' welke op initiatief van derden of een of meer van Partijen worden geïnitieerd. Daarbij gaat het om een integrale gebiedsgerichte aanpak waarbij vooral kansen worden gezocht in interactie met andere sectoren. De gekozen insteek gaat daarbij uit van een gedifferentieerde aanpak: enerzijds het realiseren van natuur met hoogstaande natuurbeheertypen op de plaatsen waar dat gevraagd wordt vanuit Europese verplichtingen of vanuit de betreffende kwetsbaarheid van de natuur en anderzijds het realiseren van minder kwetsbare natuur in wisselwerking met andere functies op de plaatsen waar dat toelaatbaar is. De vernieuwing zit daarbij vooral in de manier van werken. Een manier

		van werken waarbij het bereiken van de natuurdoelstellingen voorop staat, maar er tegelijkertijd veel meer oog is voor de interactie met de rest van de maatschappij. Particulieren en ondernemers zullen daarbij volop kansen krijgen. De intentie is daarom dat het Groenontwikkelfonds ter zake van de EHS-realiserings samenwerkt met de Manifestpartners. De EHS Realisatie wordt daardoor een samenwerking van de Partijen, waarbij sleutelwoorden zijn: vertrouwen, synergie en vernieuwing waarbij gebieden die tot de EHS (gaan) behoren worden 'afgemaakt'. De samenwerking tussen de Partijen zal plaats vinden op basis van deze samenwerkingsovereenkomst. Kwantitatief betreft de ontwikkelopgave voor de EHS voor wat betreft verwerving ca. 6500 ha. voor de rijks-EHS en 3100 ha. voor de provinciale EHS. Ter zake de rijks-EHS geldt dat er thans op basis van het onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur een ontwikkelopgave beschikbaar is gesteld voor netto 2274 ha. rijks-EHS. Bij de evaluatie van het onderhandelingsakkoord met het Rijk (voorzien in 2016) wordt bezien welke aanvullende middelen beschikbaar zullen komen voor de realisatie van de resterende ontwikkelopgave. Naast de middelen die via het onderhandelingsakkoord beschikbaar zijn gesteld aan de Provincie, worden tevens middelen beschikbaar gesteld vanuit de structurele middelen op de rijksbegroting voor de realisatie van natuur. Deze middelen worden van rijkszijde beschikbaar gesteld voor de rijks EHS. Aldus is ter zake de exacte omvang van de ontwikkelopgave voorwaardelijk dat er voldoende financiële middelen of gronden van het Rijk worden verkregen door de Provincie. In de Verordening Ruimte is de opgave voor de EHS Realisatie op kaart weergegeven. Op deze kaart is een ruimer areaal als nog te realiseren EHS aangeduid. De Provincie zal, gehoord hebbende de Manifestpartners, voorstellen doen om deze begrenzing terug te brengen tot het hierboven genoemde areaal van ca. 6500 en 3100 ha. rijks- en provinciale EHS. Voor inrichting is de ontwikkelopgave ca. 5500 ha. groter dan de hierboven genoemde verwervingsopgave. Deze ontwikkelopgave dient te voldoen aan de kwalitatieve kaders die voortvloeien uit de ambitiekaart als hierna onder 6 omschreven. De ontwikkelopgave dient tot stand te worden gebracht binnen de kaders als hierna onder 7 tot en met 10 omschreven.
6.	Ambitiekaart	De kwalitatieve kaders van de ambitiekaart en de daaraan verbonden abiotische randvoorwaarden, welke in het kader van BrUG wordt

		uitgewerkt door de Provincie en zoals deze van tijd tot tijd luidt, bepalen het gewenste kwaliteitsniveau van de in het kader van de EHS Realisatie te realiseren projectgebieden. Partijen hebben de intentie dat de EHS Realisatie plaats zal vinden binnen de kaders van de ambitiekaart welke daartoe ruimte biedt aan flexibiliteit en maatwerk op gebiedsniveau ter zake de EHS Realisatie.
7.	Macro-businesscase	Er zijn verschillende bekostigingsregimes voor de verschillende delen van de EHS en gebieden kunnen erg verschillend zijn voor wat betreft eindbeeld en realisatiestrategie. De macro-businesscase voor de provinciale EHS bestaat uit drie segmenten, en is als volgt opgebouwd: 1. Segment A wordt gevormd door een gedeelte van de provinciale EHS wat moet worden verworven en ingericht of moet worden gerealiseerd via particulier natuurbeheer. In dit segment van de macro-businesscase voor de provinciale EHS is een bijdrage van het Groenontwikkelfonds nodig tot maximaal 85% van de totale kosten. De laatste 15% wordt immers door de eindbeheerder opgebracht in de vorm van vergoeding van de restwaarde van de grond. Het verschil tussen de beschikbare 50% en de maximaal benodigde 85% moet door het Groenontwikkelfonds in het hierna omschreven segment C worden 'verdiend'. De omvang van dit segment B laat zich niet op voorhand bepalen. De omvang is afhankelijk van de mate waarin in het hierna omschreven segment C extra middelen worden verdiend. De huidige inschatting is dat dit segment B een omvang van ca. 500 – 750 ha. van de provinciale EHS zal kennen. 2. Segment B wordt gevormd door een waarschijnlijk relatief groot gedeelte van indicatief 1500 – 2000 ha. van de provinciale EHS. Deze oppervlakte zou bijvoorbeeld gedeeltelijk kunnen worden ingevuld met concepten als “<i>Een ondernemende EHS</i>” van Vereniging Zuidelijke Land en Tuinbouworganisatie, doch dat is geen voorwaarde. In voormeld concept wordt de een deel van de provinciale EHS via natuur op het landbouwbedrijf gerealiseerd. Het Groenontwikkelfonds dekt slechts maximaal 50% van de benodigde kosten. 3. Segment C wordt gevormd door een gedeelte van de provinciale EHS waar een surplus wordt verdiend zodat de kosten voor segment B kunnen worden bekostigd. Manieren waarmee dat zou kunnen, zijn bijvoorbeeld de aanleg van nieuwe landgoederen en rood-voor-groen-constructies, maar ook door integraal gebiedsgerichte koppelingen met bijvoorbeeld

	recreatieve ondernemers. In dit segment C is gerekend met 0 – 15% maximaal benodigde financiering door het Groenontwikkelfonds. Daarnaast zijn er mogelijkheden om natuurcompensatie financieel in te vullen en kan er mogelijk in een gebiedsgerichte aanpak een combinatie worden gemaakt met de aanleg van rijks EHS. De huidige inschatting is dat dit segment C een omvang van ca. 500 – 750 ha. van de provinciale EHS zal kennen. Feitelijk betekent dit een aanpak waarbij er binnen en over de projectgebieden wordt verevend. De omvang van die gebieden laat zich op voorhand niet invullen. Naarmate het in Segment C beter lukt om middelen te besparen, ontstaat er meer ruimte voor Segment A. In de praktijk zal op de samenhang in alle gedeelten van de macro-businesscase gestuurd gaan worden. Uitgangspunt van de sturing hierbij is uiteraard dat met gemiddeld 50% financiering de desbetreffende 3100 ha. provinciale EHS wordt gerealiseerd. De macro-businesscase voor de rijks EHS bestaat uit drie segmenten, en is als volgt opgebouwd: 1 Segment D wordt gevormd door een gedeelte van de Rijks EHS wat moet worden verworven en ingericht ofwel moet worden gerealiseerd via particulier natuurbeheer. In dit segment van de macro-businesscase voor de rijks EHS is een bijdrage van het Groenontwikkelfonds nodig tot maximaal 85% van de totale kosten. De laatste 15% wordt immers door de eindbeheerder opgebracht in de vorm van vergoeding van de restwaarde van de grond. De huidige inschatting is dat dit segment D een omvang van ca. 1.500 – 2.000 ha. van de rijks EHS zal kennen. 2. Segment E wordt gevormd door een relatief klein gedeelte van indicatief 50 – 200 ha. van de rijks EHS. Deze oppervlakte zou bijvoorbeeld moeten worden ingevuld met een concept zoals “Een ondernemende EHS” van Vereniging Zuidelijke Land en Tuinbouworganisatie, doch dat is geen voorwaarde. In voormeld concept wordt de een deel van de rijks EHS via natuur op het landbouwbedrijf gerealiseerd. Het Groenontwikkelfonds dekt slechts 50% van de benodigde kosten. 3. Segment F wordt gevormd door een gedeelte van de rijks EHS waar een surplus wordt verdiend zodat de kosten voor segment E kunnen worden bekostigd. Manieren waarmee dat zou kunnen, zijn bijvoorbeeld de
--	---

		aanleg van nieuwe landgoederen en rood-voor-groen-constructies, maar ook door integraal gebiedsgerichte koppelingen met bijvoorbeeld recreatieve ondernemers. In dit segment F is gerekend met 0 – 15% maximaal benodigde financiering door het Groenontwikkelfonds. Daarnaast zijn er mogelijkheden om natuurcompensatie financieel in te vullen en kan er mogelijk in een gebiedsgerichte aanpak een combinatie worden gemaakt met de aanleg van provinciale EHS. De huidige inschatting is dat dit segment F een omvang van ca. 50 – 200 ha. van de rijks EHS zal kennen. Feitelijk betekent dit een aanpak waarbij er binnen en over de projectgebieden wordt verevend. De Manifestpartners en de Provincie onderschrijven deze macro-businesscase ten einde de EHS Realisatie te bewerkstelligen. De macro-businesscase zijn schematisch weergegeven in bijlage 3.
8.	Kaders grondstrategie	Partijen hebben de intentie dat de te volgen grondstrategie in het kader van de EHS Realisatie binnen de kaders zal vallen van de in bijlage 4 opgenomen door Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van de Provincie vastgestelde kaders.
9.	Bijdrage door de Manifestpartners	De Manifestpartners hebben een aanbod gedaan aan de Provincie om bij te dragen aan (deel)projecten voor de EHS Realisatie voor een waarde van minimaal EUR 160 miljoen welke projecten passend moeten zijn binnen het beleid van de Provincie, onder de voorwaarde dat de Provincie een gelijksoortige investering pleegt met een waarde van in totaal EUR 240 miljoen. Het aanbod van de Manifestpartners is in bijlage 1 opgenomen. Het gezamenlijk door de Manifestpartners realiseren van de bijdrage met een waarde van minimaal EUR 160 miljoen is een inspanningsverplichting van ieder van de Manifestpartners jegens de Provincie en elkaar. Voorts zij opgemerkt dat alle in de samenwerkingsovereenkomst door een waterschap onder de Partijen aangegane verplichtingen gelden binnen de beperkingen van de bevoegdheden van dat waterschap en zijn onderscheidenlijke bestuursorganen en laten haar publiekrechtelijke en politieke verantwoordelijkheden en de uitoefening van hun publiekrechtelijke bevoegdheden onverlet.

		De verplichtingen die een waterschap bij deze overeenkomst op zich neemt, worden pas van kracht na goedkeuring van het algemeen bestuur van dat waterschap en voor de duur als het algemeen bestuur oordeelt.
10.	Bijdrage door de Provincie	De Provincie heeft in verband met het als bijlage 1 opgenomen aanbod van de Manifestpartners de intentie om een volgende bijdrage aan (deel)projecten voor de EHS Realisatie te leveren: i) de provincie zal een Groenontwikkelfonds instellen, waaraan middelen ter beschikking worden gesteld ten bedrage van EUR 240 miljoen (naar het prijspeil van 2013), als nader omschreven in de integrale provinciale natuur- en landschapsvisie 2012-2022 "Brabant: Uitnodigend Groen", alsmede ca. 2274 ha. ruilgronden, na daartoe verkregen goedkeuring van provinciale staten. Dit fonds (het "Groenontwikkelfonds") wordt belichaamd door GOB BV tezamen met de aandeelhoudersinstructie en investeringsreglement; ii) het Groenontwikkelfonds zal conform de in Bijlage 2 weergegeven structuur acteren. Daarbij zal het Groenontwikkelfonds projecten subsidiëren die voldoen aan het investeringsreglement (zie hierna 18) en het overige in de samenwerkingsovereenkomst bepaalde; iii) de Provincie zal een of meer aanspreekpunten ter beschikking stellen waar Partijen alsmede afgevaardigden binnen de Werkeenheid contact kunnen leggen indien publiek beleid een (veronderstelde) belemmering dreigt te vormen voor een of meer onderdelen van de EHS Realisatie, ten einde op een zo efficiënt mogelijke wijze belanghebbende partijen bij elkaar te brengen voor overleg over de (veronderstelde) belemmering. De Provincie zal voorts de schakel zijn die met het rijk en waar nodig een of meer van de Manifestpartners communiceert ter zake de rijks EHS die verband houdt met de EHS Realisatie. Waar in deze samenwerkingsovereenkomst wordt verwezen naar instelling van het Groenontwikkelfonds en het leveren van bijdragen (van welke aard dan ook) ten behoeve van de EHS Realisatie door de Provincie, moet daarin worden gelezen dat een dergelijke verplichting tot het instellen en in stand houden pas door de Provincie gestand kan worden gedaan nadat Provinciale Staten van de Provincie de middelen aan het Groenontwikkelfonds te beschikking heeft gesteld met de daaraan gekoppelde overdracht van bevoegdheden aan het Groenontwikkelfonds. De verplichtingen die de Provincie bij deze overeenkomst op zich neemt, worden dan ook pas van kracht na goedkeuring van Provinciale Staten van de Provincie en voor de duur als Provinciale Staten oordeelt.

		Voorts zij opgemerkt dat alle in de samenwerkingsovereenkomst aangegane verplichtingen gelden binnen de beperkingen van de bevoegdheden van de Provincie en haar onderscheidenlijke bestuursorganen en laten haar publiekrechtelijke en politieke verantwoordelijkheden en de uitoefening van hun publiekrechtelijke bevoegdheden onverlet.
11.	Autonome besluitvorming ter zake bijdragen van de Manifestpartners en de Provincie	De daadwerkelijke toekenning of levering door een of meer Partijen aan een project van onder 9 en 10 omschreven bijdragen, geschiedt op basis van een autonome besluitvorming binnen de desbetreffende Partij. Geen van de Partijen zal aldus een dwingende invloed uit kunnen oefenen op de beslissing van een Partij om al dan niet een bijdrage aan een project te verstrekken dan wel te leveren. Onder dwingende invloed wordt niet verstaan de publiekrechtelijke bevoegdheden die aan diverse Partijen toekomen. Deze autonome besluitvorming laat onverlet dat een Partij in het Bestuurlijk Overleg uitleg kan worden gevraagd over de achtergronden die ten grondslag hebben gelegen aan het al dan niet besluiten tot het toekennen dan wel leveren van een bijdrage aan een project. Voorts zullen Partijen zich inzetten om uit (Europese) subsidies financiering of co-financiering te verkrijgen ten behoeve van de EHS Realisatie. Onverlet Europese regelgeving wordt een dergelijke co-financiering niet in mindering gebracht op de genoemde percentages van de bekostigingsregimes zoals genoemd in artikel 7.
12.	Missie en visie van het Groenontwikkelfonds	Missie Het door de Provincie op te zetten Groenontwikkelfonds zal een kleine, slagvaardige organisatie zijn die op praktische en vernieuwende wijze de EHS realiseert. Visie Het Groenontwikkelfonds wil zich ontwikkelen tot 'de spin in het web' in Noord-Brabant als het gaat om de EHS Realisatie. Middelen Het beheer van de door de Provincie ter beschikking gestelde middelen en toewijzing daarvan aan projecten geschiedt op een resultaatsverantwoordelijke manier door GOB BV in interactie met de

		overige Partijen.
13.	Werkeenheid	Voor het initiëren en ondersteunen van de (deel)projecten voor de EHS Realisatie is voor partijen een projectorganisatie ("Werkeenheid") gewenst dat zorg draagt voor: i) het herkenbaar opereren als centraal aanspreekpunt ten behoeve van het door derden initiëren van (deel)projecten voor de EHS Realisatie en ondersteunen van die initiatieven; ii) het voorbereiden en opstellen van investeringsvoorstellen ten behoeve van (deel)projecten voor de EHS Realisatie, en deze investeringsvoorstellen voorleggen aan GOB BV en de betrokken Manifestpartners alsmede eventuele overige betrokkenen; iii) het desgevraagd (door GOB BV en/of de Manifestpartners) opstellen van een inhoudelijk advies over een investeringsvoorstel van een partij dat niet of niet volledig in overleg met de Werkeenheid is ingediend bij GOB BV en/of de Manifestpartners. Hierbij de Werkeenheid alle relevante aspecten beschouwen zoals de aanwezigheid van ruilgrond en verbinding met andere sectoren. De Werkeenheid zal bemand worden door afgevaardigden van de Partijen. Partijen dragen er in onderling overleg zorg voor dat de door hen af te vaardigen personen van voldoende gewicht zijn en onder meer de volgende vaardigheden of competenties bezitten: - kennis en ervaring op het gebied van realisatie van de EHS vanuit de natuurbeheerders sector en in die sector een breed netwerk te hebben; - kennis en ervaring op het gebied van realisatie van de EHS vanuit de agrarische sector en in die sector een breed netwerk te hebben; - kennis en ervaring op het gebied van (landschaps)ecologie en in die sector een breed netwerk te hebben; - kennis en ervaring op het gebied van realisatie van de EHS vanuit het particulier grondbezit en recreatie en in die sectoren een breed netwerk te hebben; - kennis en ervaring op het gebied van ruimtelijke ordening en realisatie van de EHS en binnen het openbaar bestuur een breed netwerk te hebben, - initiatiefrijk, onafhankelijk en creatief. De (gezamenlijke) bemanning dient voorts afdoende financiële en juridische deskundigheid te bezitten. Indien zulks nodig blijkt en het Bestuurlijk Overleg dat onderschrijft, zullen Partijen extra afgevaardigden aan de Werkeenheid ter beschikking stellen.

		De Werkeenheid wordt in de dagelijkse praktijk aangestuurd door een daartoe aangewezen leidinggevende. De Werkeenheid en haar activiteiten worden gecoördineerd door het Bestuurlijk Overleg. De Werkeenheid wordt vooralsnog ten Provinciehuize gehuisvest. De kosten voor iedere naar de Werkeenheid afgevaardigde komen voor rekening en risico van de Partij die de afgevaardigde heeft afgevaardigd. Benadrukt zij dat specifieke werkzaamheden uitgevoerd door de Werkeenheid voor een Partij niet aanvullend in rekening worden gebracht aan die Partij. Jaarlijks vindt een evaluatie van de samenwerking binnen de Werkeenheid plaats. Partijen zullen hiertoe de in acht te nemen criteria opstellen.
14.	Handelingskader Werkeenheid	Eenieder die werkzaamheden verricht voor de Werkeenheid is gehouden aan het Handelingskader. In het Handelingskader wordt in het kader van "checks and balances" onder meer vastgelegd: de opdracht om werkzaamheden ten behoeve van de EHS Realisatie te verrichten, in lijn met de samenwerkingsovereenkomst en binnen de kaders van de samenwerkingsovereenkomst; een regeling omtrent het voorkomen van tegenstrijdige belangen tussen een medewerker van de Werkeenheid en een wederpartij, in lijn met de gangbare opvattingen ter voorkoming van tegenstrijdige belangen. In dit Handelingskader wordt afgesproken hoe de Werkeenheid samenwerkt met GOB BV, de Manifestpartners en externe initiatiefnemers. In het Handelingskader staan verder gedrageregels ten aanzien van de bevordering van integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur.
15.	Rechtspersoonlijkheid Werkeenheid	Partijen hebben vooralsnog besloten de Werkeenheid geen rechtspersoonlijkheid te geven met een daarmee geïnstitutionaliseerd bestuur. Partijen beogen met het instellen van de Werkeenheid zonder rechtspersoonlijkheid geen (personen)vennootschap zoals een (stille of openbare) maatschap, vennootschap onder firma of commanditaire vennootschap dan wel een (informele) vereniging aan te gaan.

16.	Bestuurlijk Overleg	De werkeenheid heeft een bestuurlijk klankbord ("Bestuurlijk Overleg"). Het Bestuurlijk Overleg heeft als doel: - om de voor het Groenontwikkelfonds vastgestelde kaders ter zake de Macro businesscases, de ambitiekaart en de kaders voor de grondstrategie te bewaken (zie de punten 5 tot en met 8); - om de geleverde en nog te leveren bijdragen van iedere Partij te monitoren op basis van de daartoe bij te houden administratie; - om de (verdere) uitwerking van de samenwerkingsovereenkomst door Partijen te monitoren; - om te adviseren in het lange termijn beleid van de Werkeenheid; - om te adviseren in een eventuele prioritering van werkzaamheden door en binnen de Werkeenheid, en - (zo nodig) om te adviseren in aanvullende activiteiten van de Werkeenheid gericht op nieuwe initiatieven. Het Bestuurlijk Overleg wordt gevormd door bestuurders van de Partijen. Van iedere Partij neemt een bestuurder deel aan het Bestuurlijk Overleg. Vergaderingen van het Bestuurlijk Overleg worden gehouden zo dikwijls de voorzitter of ten minste twee van de overige leden een vergadering bijeenroepen, doch tenminste een (1) maal per kwartaal waarin tenminste een aantal vaste onderwerpen zal worden besproken, waaronder voormelde monitoring. Besluiten van het Bestuurlijk Overleg worden genomen op basis van overeenstemming.
17.	Groen Ontwikkelfonds Brabant B.V. ("GOB BV")	Het GOB BV heeft tot doel om op een efficiënte wijze te komen tot investeringsbeslissingen van de door de Provincie beschikbaar gestelde middelen in de EHS. De provincie plaatst deze middelen op afstand om daarmee meer slagkracht en snelheid te kunnen creëren, om de middelen voor de EHS voor de buitenwacht zichtbaar voor lange tijd te bestemmen en om objectiviteit (bijvoorbeeld vanwege de investeringscommissie) bij de besluitvorming over de inzet van die middelen te vergroten. Trekkingsrechten geld en grond Provincie brengt de middelen in GOB BV. Dit gebeurt in de vorm van trekkingsrechten. Vooraf wordt bepaald wat de jaarlijkse ruimte is van de

		trekkingsrechten . Het GOB BV heeft (als enige) trekkingsrechten op deze middelen. Het GOB BV besluit aan welke initiatieven de middelen toegewezen worden, dan wel ontwikkelt zelf initiatieven (zie ook hierna onder 18 en 19). De Provincie (door middel van voormelde afdelingen Vastgoed en Treasury) beheert de middelen en sluist de middelen door aan de hand van de investeringsbesluiten van GOB BV. Het zij hier benadrukt dat Vastgoed en Treasury, noch een andere afdeling of orgaan van de Provincie, geld toewijzen.
18.	Governance GOB BV	Het GOB BV zal naast het bestuur en algemene vergadering een investeringscommissie ("IC") hebben alsmede een facultatieve raad van commissarissen. GOB BV wordt aangemerkt als bestuursorgaan in de zin van artikel 1:1 onder b van de Awb. Besluitvorming van het bestuur dient dan ook plaats te vinden binnen de juiste wettelijke kaders. Indien het bestuur bijvoorbeeld financiële middelen verstrekt moet dat worden aangemerkt als subsidie in de zin van de Awb. De IC adviseert het bestuur over de door GOB BV ontvangen investeringsaanvragen. Leden van de IC beschikken over brede kennis van de ontwikkelingen in één of meer van de aandachtsgebieden van het Groenontwikkelfonds. De IC baseert haar advies, en het bestuur baseert zijn besluit, op het handelingskader waartoe een investeringsreglement behoort. Het investeringsreglement wordt door de Algemene vergadering van GOB BV vastgesteld. De Wet openbaarheid bestuur is van toepassing op GOB BV. Dat betekent dat een ieder (zonder nadere motivering) een verzoek kan indienen voor de openbaarmaking van informatie. Een dergelijk verzoek zal beoordeeld moeten worden aan de hand van de criteria van de Wob
19.	Verhouding Werkeenheid en GOB BV	Het beleid van de Werkeenheid is gericht op het behalen van de doelstellingen van het Groenontwikkelfonds binnen de kaders als vermeld in 5 tot en met 8 en de aan GOB BV gegeven aandeelhoudersinstructie

		met het investeringsreglement voor het Groenontwikkelfonds.
20.	Verantwoording en monitoring projecten	Over de werkzaamheden van de Werkeenheid wordt schriftelijk en mondeling verantwoording afgelegd aan het Bestuurlijk Overleg, op de manier en zo vaak als het Bestuurlijk Overleg zal vaststellen. De door een of meer van Partijen ondersteunde projecten en 'raamafspraken' worden gemonitord ter zake planning en voortgang van die projecten en 'raamafspraken'. Deze monitoring geschiedt onder gemeenschappelijk toezicht van de Partijen, die opdracht voor deze monitoring aan de Werkeenheid of GOB BV kunnen geven. De monitoring zal in ieder geval geschieden met gebruikmaking van door Partijen vast te stellen normen voor de berekening van de waarde(n) van besparingen en/of financiële middelen en/of andere vermogensrechten die door een of meer Partijen zijn gerealiseerd dan wel ter beschikking zijn gesteld in verband met hun bijdrage(n) als omschreven onder 9 en 10.
21.	Einde samenwerking tussen een Partij en de overige Partijen	De samenwerking kan door Partijen worden beëindigd indien Partijen vaststellen dat de samenwerking niet met voor Partijen afdoende resultaat kan worden voortgezet. In geval van een dergelijk einde van de samenwerking zijn Partijen over en weer niet gehouden tot vergoeding van enige door een Partij voor de beëindiging gemaakte kosten en zijn Partijen niet meer gebonden aan de in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegde afspraken. Wel zullen door derden verworven rechten op basis van een aanvaard investeringsvoorstel door Partijen gerespecteerd en in goede onderlinge samenwerking gestand dienen te worden. Indien een Partij toerekenbaar tekortschiet in de nakoming van diens verplichtingen uit hoofde van de samenwerkingsovereenkomst en/of nadere overeenkomsten (zoals nadere overeenkomsten ter uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst), of indien een Partij failliet wordt verklaard, (voorlopige) surseance van betaling aanvraagt, wordt ontbonden, haar bedrijfsuitoefening staakt of de beschikkingsmacht over een aanzienlijk deel van haar activa verliest, zijn de overige Partijen gezamenlijk bevoegd om de samenwerking met onmiddellijke ingang te beëindigen jegens de betrokken partij. Aldus wordt de samenwerkingsovereenkomst jegens de betrokken Partij geacht met onmiddellijke ingang te zijn beëindigd.

		Iedere Partij behoudt zijn recht tot het vorderen van nakoming, schadevergoeding en/of ontbinding alsmede alle overige wettelijke rechten ter zake een Partij die tekortschiet. Een tussentijdse beëindiging heeft geen terugwerkende kracht en derhalve geen effect op krachtens de samenwerkingsovereenkomst reeds verrichte prestaties. De samenwerking eindigt tevens indien de door de Provincie aan GOB BV verleende opdracht is voltooid.
22.	Algemene overige bepalingen samenwerkingsovereenkomst	De samenwerkingsovereenkomst bevat geen derdenbeding ten behoeve van een of meer anderen dan de Partijen. De samenwerkingsovereenkomst treedt in werking nadat Gedeputeerde Staten van de Provincie daartoe hebben besloten en goedkeuring van Provinciale Staten is verkregen, dan wel (voor zover dat later is) alle Partijen de overeenkomst hebben getekend. De samenwerkingsovereenkomst kan slechts gewijzigd worden bij een schriftelijk door alle Partijen ondertekend stuk. Indien een partij niet meer bestaat in geval van wijziging van deze overeenkomst gewenst is, kan deze worden gewijzigd zonder medewerking van deze Partij.
23.	Toepasselijk Recht en geschillenbeslechting	Het Nederlands Recht is van toepassing. Indien naar mening van een Partij zich tussen de Partijen een conflict of meningsverschil voordoet, heeft iedere Partij het recht de andere Partijen schriftelijk mede te delen dat er in zijn optiek sprake is van een conflict of meningsverschil (de "Kennisgeving"). Indien een conflict of meningsverschil niet door de Partijen zelf kan worden opgelost binnen de 15 werkdagen nadat de Kennisgeving is verzonden, wordt het geschil voorgelegd aan de leden van het Bestuurlijk Overleg, zodat daarin het geschil in onderling overleg kan worden opgelost. Bij gebreke van overeenstemming op dit niveau binnen 2 maanden nadat het conflict is voorgelegd aan het Bestuurlijk Klankbord, zal het geschil voorgelegd worden in een mediation.

--	--	--

TEN BLIJKE WAARVAN:

Deze overeenkomst is in zesvoud is ondertekend op de onderstaande data:

Voor Waterschap De Dommel:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Waterschap Aa en Maas:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Staatsbosbeheer:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Stichting Het Noordbrabants Landschap:

Naam:

Voor Waterschap Brabantse Delta:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Waterschap Rivierenland:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Vereniging Natuurmonumenten:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Vereniging Brabants Particulier Grondbezit:

Naam:

Titel:
Op:

Voor Vereniging Platform Brabants Toeristisch
Bedrijfsleven:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Zuidelijke land en Tuinbouworganisatie:

Naam:
Titel:
Op:

Titel:
Op:

Voor Provincie Noord-Brabant:

Naam:
Titel:
Op:

Voor Brabantse Milieufederatie

Naam:
Titel:
Op:

BIJLAGE 1

Integrale brief van de Manifestpartners van 1 november 2012

Provinciale staten van Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

1 november 2012

Geachte leden van Provinciale Staten,

Op 21 september jl. heeft u in uw Staten de beleidsnota Brabant Uitnodigend Groen [BrUG] vastgesteld. De Provincie Noord-Brabant houdt ondanks de Rijksbezuinigingen onverkort vast aan de natuurdoelstellingen en investeert daarmee in de leefbaarheid in de provincie Noord-Brabant op de lange termijn. Daar zijn wij als Manifestpartners bijzonder gelukkig mee. Het betekent ook dat we als partners samen voor een grote opgave staan. De nota BrUG geeft het kader voor het natuur- en landschapsbeleid voor de komende periode. Over de toekenning van de middelen voor de uitvoering van dit beleid neemt u een besluit bij de behandeling van de begroting 2013 op 16 november aanstaande.

Op 22 juni jl. hebben wij als Manifestpartners per brief aan uw Staten onze steun voor het beleid uit de nota Brabant Uitnodigend Groen [BrUG] uitgesproken. In deze brief geven wij aan kansen te zien voor andere financieringsmogelijkheden van het nieuwe natuur- en landschapbeleid. Voor de uitvoering van de nota BrUG is tot 2027 volgens de Provincie in totaal circa €475 miljoen nodig. De Provincie stelt voor om hiervan zelf €240 miljoen beschikbaar te stellen. Als Manifestpartners hebben wij een bod gedaan om circa €160 miljoen bij te dragen door eigen cofinanciering en besparingen.

Bij de behandeling van de begroting zal u een besluit nemen over de toekenning van het bedrag van €240 miljoen in de vorm van een Groen Ontwikkel Fonds. De Manifestpartners willen graag een nadere onderbouwing van hun bod geven. Deze onderbouwing vindt u verderop in deze brief. Het bod bestaat voor een substantieel deel uit concrete financiële middelen die door de Manifestpartners worden ingebracht. Daarnaast bestaat ons aanbod voor een deel uit besparingen en efficiëntieverbeteringen die samenhangen met de aangepaste kaders van het nieuwe beleid zoals het verschuiven in tijd van de doelstellingen en soms ook afzien van de hoogste ecologische kwaliteitsdoelstellingen, andere wijzen van beheer en onderhoud, het experimenteren met en toepassen van nieuwe verdienmodellen (samen met ondernemers en grondeigenaren) en externe financieringsbronnen zoals de GLB-gelden.

In de discussie over het Groen Ontwikkel Fonds merken wij op dat de nadruk sterk ligt bij de taken op gebied van natuur- en landschapsontwikkeling. Nadrukkelijk willen wij de Provincie er op wijzen dat de beheer- en onderhoudstaken in de loop van de tijd steeds belangrijker worden en veelal ook andere wijzen van financiering en organisatie vragen.

Wij benadrukken onze eerdere oproep aan uw Staten om voldoende middelen beschikbaar te stellen voor uitvoering van het provinciale natuur- en landschapsbeleid. Bij de realisatie van de Provinciale EHS pleiten wij er voor om waar mogelijk uitvoering van Provinciale- en Rijks EHS integraal en gelijktijdig op te pakken.

Hieronder volgt een korte toelichting op de financiering van het aanbod van de Manifestpartners vanuit de verschillende partners/thema's.

Brabantse Waterschappen.

De realisatie van natuur- en landschapsdoelen is niet los te koppelen van het scheppen van de juiste hydrologische condities. De Waterschappen hebben de afgelopen 10 jaar samen met de Provincie een grote inspanning geleverd door slimme combinaties te maken van natuurontwikkeling en realisatie van waterdoelen en hydrologisch herstel. Onder de vlag van de 1^e en 2de Bestuursovereenkomst tussen de Waterschappen en de Provincie is de afgelopen jaren (doorlopend tot 2015) naar schatting €360 miljoen geïnvesteerd. De Waterschappen hebben hierbij vanuit eigen middelen €125 miljoen ingebracht. Voor de komende periode tot 2027 willen de Waterschappen op dezelfde wijze de realisatie van natuur- en waterdoelen met elkaar verbinden. In de periode tot 2027 investeren de Waterschappen (bovenop de afronding van de 2^e Bestuursovereenkomst) gezamenlijk een bedrag van €90 miljoen in hydrologische

maatregelen binnen de Rijks- en Provinciale EHS en EVZ's, onder de voorwaarde dat de Provincie de benodigde cofinanciering beschikbaar stelt. De Waterschappen veronderstellen dit bedrag te investeren vanwege de resterende wateropgaven voor de periode 2016-2027 zoals opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan voor de KRW, het Provinciaal Waterplan en de Waterbeheerplannen van de Waterschappen. De Waterschappen hebben daarbij goede ervaringen en een sterke voorkeur voor de programmatische aanpak zoals die in de 2de bestuursovereenkomst is toegepast. Voortzetting van deze programmatische aanpak in een 3de Bestuursovereenkomst, die vrijheid biedt om op projectniveau voortvarend te handelen, heeft de voorkeur van de Waterschappen. Daarnaast willen de Waterschappen graag participeren in de gebiedsprocessen en de individuele projecten vanuit de regio's voor zover waterdoelen en het hydrologisch herstel daarin een belangrijke rol hebben.

Terreinbeherende organisaties en BPG

De terreinbeherende organisaties zien reële mogelijkheden om bij te dragen aan de realisatie van de Provinciale EHS. Natuurmonumenten en Brabants Landschap zijn bereid met eigen middelen bij te dragen aan de verwervingskosten. Specifiek in de uiterwaarden van de grote rivieren kan door het slim combineren van natuurontwikkeling met delfstoffenwinning en hoogwaterveiligheidsprojecten een substantiële besparing worden gerealiseerd. Ook op andere plekken zijn mogelijkheden om, door inrichting optimaal af te stemmen op kansen in de grond(specie)markt, een besparing van meer dan 50% te realiseren. Brabants Particulier Grondbezit zal specifiek inzetten op het door middel van gecertificeerd particulier natuurbeheer realiseren van ontbrekende percelen, waardoor in samenwerking met terreinbeheerders de inrichting en het beheer efficiënt kan worden uitgevoerd.

In totaal kan op bovenstaande onderdelen een bijdrage van circa €20-30 miljoen worden gerealiseerd.

Rood-voor-groen / Particuliere eigenaren

Rood-voor-groen constructies kunnen een grote bijdrage leveren aan EHS-realisatie. Nieuwe landgoederen zijn hierbij een mogelijkheid, alsmede passende rode ontwikkelingen op bestaande particuliere landgoederen waarbij natuurontwikkeling gepaard gaat met het versterken van de structurele inkomsten van het landgoed.

Vanuit de betrokken partijen wordt, in goede afstemming met gemeenten en Provincie, een inspanning geleverd om tot 2027 circa 500 hectare natuur via dit instrument te realiseren, hetgeen een besparing oplevert van circa €40 miljoen.

Agrarische sector/ Ondernemende EHS

Het bod van de ZLTO is de 'Ondernemende EHS'. Agrariërs gaan natuur en landschap integreren in de bedrijfsvoering. Natuur in combinatie met voedsel- en voerproductie, waarbij geen functiewijziging nodig is. Agrariërs passen hun landgebruik aan door onder andere hogere waterpeilen te accepteren, door de teelt te wijzigen en minder/laten mest op het land uit te rijden. Daardoor daalt de productie. De vastgestelde ecologische doelen worden niet helemaal gehaald, maar de functies van de EHS zoals meer biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en het verbeteren van omgevingscondities (bufferen) voor de bestaande natuur worden er wel mee bereikt. Agrariërs werken mee als ze langjarige afspraken kunnen maken en als er voldoende grond beschikbaar komt zodat productieverlies gecompenseerd kan worden. De ZLTO denkt in de Provinciale EHS 1000- 2000 hectare op deze manier te kunnen realiseren. De 'Ondernemende EHS' kost circa de helft van de traditionele strategie van aankoop en inrichting. Daarmee kunnen er 1000 tot 2000 hectare à €40.000 = €40-80 miljoen aan besparingen gerealiseerd worden. Daarnaast zien we ook mogelijkheden in de Rijks EHS voor dit concept bijvoorbeeld in de beekdalen, op landgoederen of rondom de natte natuurgebieden.

Recreatiesector/ TOP Brabant

Veel toeristisch-recreatieve ondernemingen liggen in of nabij de EHS. In het kader van de opgave waar de manifestpartners voor staan is dat een pré. De diversiteit van de sector in omvang (enkele grote en vele kleine bedrijven) en in aard (verblijf, leisure, horeca, en allerlei combinaties) maakt dat bijdrage vanuit de recreatiesector aan de ontwikkeling en beheer van de EHS maatwerk zal zijn. Gelet op dit maatwerkarakter zullen wij de nodige ervaringen met pilots moeten opdoen. De locatie van bedrijven is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Samenwerking met anderen zoals de terreinbeherende organisaties en landgoedeigenaren ('zijn elkaars burens') is essentieel. Ook samenwerkingsverbanden met meerdere recreatieondernemers onderling, al dan niet gebiedsgericht, biedt kansen. Uiteindelijk wordt gemikt op win-win-situaties die per saldo ca 50 hectare nieuwe EHS zullen opleveren. Vertaald in financiële middelen gaat het dan om circa €4 miljoen. Daarnaast geven we nog mee dat de recreatiesector bij uitstek geschikt is om bij de inwoners en toeristen voldoende draagvlak te behouden voor de investeringen in de natuur. In toenemende mate vragen burgers dat ze er iets voor terugzien willen zien in de vorm van meer natuur- en landschapsbeleving. Juist op dit vlak biedt de toeristisch-recreatieve sector kansen, die we in gezamenlijkheid meer dan ooit kunnen benutten.

Europese stimuleringsregelingen

De afgelopen jaren is regelmatig gebleken dat Brabantse partijen (inclusief de Provincie Noord-Brabant) goed in staat zijn bestaande Europese stimuleringsregelingen (bijvoorbeeld LIFE+, Interreg, POP) te benutten als cofinancieringsbron voor uitvoeringsprojecten op het gebied van natuur en/of water. Door hier ook de komende periode actief op in te blijven zetten kan op basis van inschatting circa €10-15 miljoen cofinanciering worden gevonden.

Bedrijfsleven

Verschillende van onze organisaties hebben dit jaar bijgedragen aan de totstandkoming van het SER Brabant-advies 'Natuur en Economie in Brabant; samen slimmer investeren!'. Nu dit advies gereed is zal door onze organisaties, elk op eigen wijze, getracht worden bij te dragen aan uitvoering van de adviezen en aanbevelingen. Er worden kansen gezien via deze lijn vanuit het Brabantse bedrijfsleven investeringen in natuur- en waterprojecten in de Provinciale EHS tot stand te brengen met een omvang van tenminste €15-20 miljoen (de in het SER Brabant-advies genoemde mogelijke bijdrage ligt overigens hoger).

De genoemde bedragen geven een zo goed mogelijke inschatting van de mogelijkheden tot cofinanciering en/of besparing door onze organisaties in de periode tot en met 2027. Het is onvermijdelijk dat bij het geven van een inschatting over een periode van ongeveer 15 jaar er sprake is van een zekere bandbreedte. Dit leidt ertoe dat de optelling van de afzonderlijke bijdragen tot een groter totaalbedrag leidt dan de oorspronkelijke €160 miljoen. Dit geeft ons de zekerheid ons bod gestand te kunnen doen. Als organisaties blijven wij staan voor onze inzet gezamenlijk te blijven investeren in natuur, water en landschap in Brabant.

Hoogachtend,
namens alle betrokken manifestpartners,

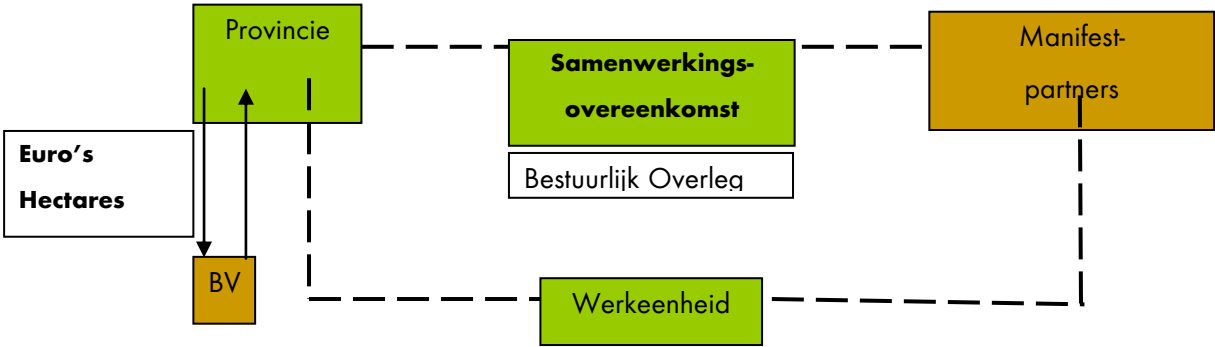
Jan Baan
directeur Brabants Landschap

Cc: College van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

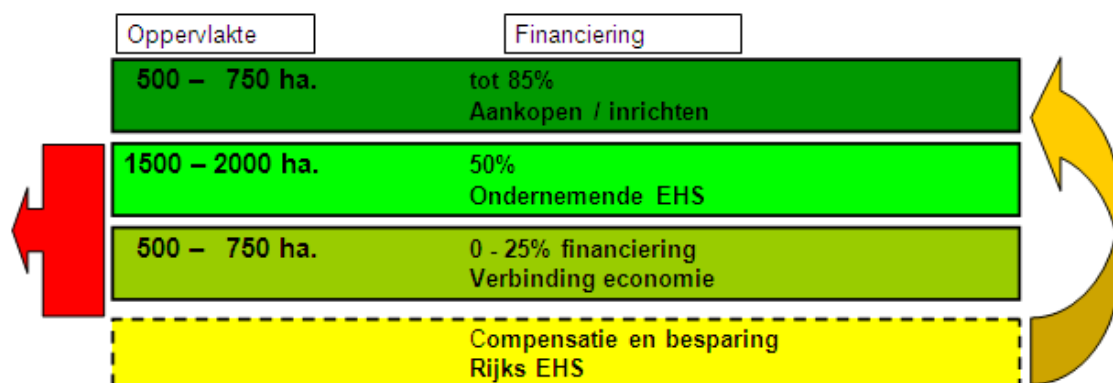
BIJLAGE 2

Figuur 3 Organisatie Groen Ontwikkelfonds Brabant

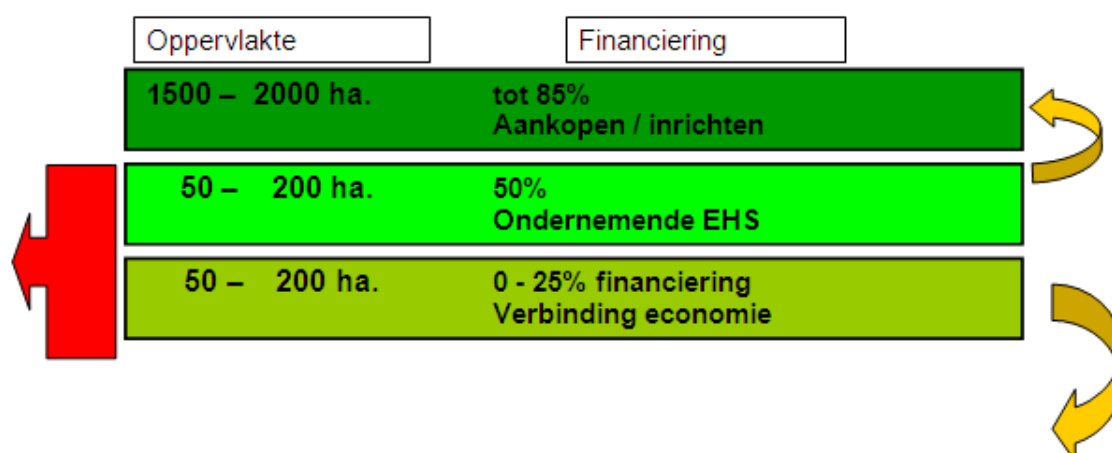

BIJLAGE 3

Figuur 1 Macro business-case provinciale EHS

Figuur 2 Macro business-case Rijks EHS

BIJLAGE 4

Grondstrategie realisatie Ecologische Hoofdstructuur (EHS) – kaderstellend

Onderstaande tekst is het Statenvoorstel inzake de grondstrategie. PS hebben op 21 juni 2013 hiermee ingestemd. De grondstrategie is uitgewerkt in de door GS vastgestelde Grondnota.

Samenvatting

Gedeputeerde Staten hebben de nota grondstrategie voor de EHS in concept vastgesteld. De decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincie en de vaststelling van het natuurbeleid door Provinciale Staten hebben ertoe geleid dat de provincie haar grondstrategie voor de realisatie van de EHS moet actualiseren. Bij deze actualisatie is de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van partners in Brabant voor de realisatie van de EHS uitgangspunt. Dit leidt ertoe dat de realisatie van de EHS door meer partijen wordt gefinancierd en dat meer partijen in aanmerking komen als natuurbeheerder op te treden. De benodigde actualisatie betreft onderdelen die tot de kaderstellende bevoegdheid van PS behoren.

Het voorstel

PS besluiten:

1. dat het Gedeputeerde Staten is toegestaan om de verwerving in de rijks EHS te beperken tot één of meer prioritaire gebieden;
2. dat Gedeputeerde Staten bij de vaststelling van hun grondbeleid voor de (rijks- en provinciale) EHS en bij het (doen) uitvoeren hiervan de volgende kaders in acht moeten nemen:
 - a. gemeentelijke gronden (of gebouwen) worden alleen voor de EHS verworven indien de gemeente in overleg met de provincie deze inkomsten voor 50% investeert in 'nieuwe natuur' (EHS/EVZ/via stimuleringskader Groen-Blauwe Diensten) aanvullend op haar reguliere budget voor natuur en landschap in het buitengebied.
 - b. bij subsidiering of verkoop van gronden (of gebouwen) voor de EHS worden terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten op gelijke voet behandeld met andere initiatiefnemers van projecten voor de realisering van de EHS;
 - c. onteigening van gronden (of gebouwen) voor de EHS wordt slechts ingezet na goedkeuring van GS, indien dit noodzakelijk wordt geacht om tot realisering te komen van de doelstellingen voor de EHS in een gebied (,verwerving laatste cruciale kavel(s)');
3. In te stemmen met een mogelijke voorfinanciering van rijks EHS vanuit BRuG middelen m.d.v. dat voor strategische aankopen rijks-EHS rijksdekking en liquiditeit (te genereren uit de verkoop van ruilgronden) geborgd is.

Aanleiding

De decentralisatie van het natuurbeleid en het herziene provinciale natuurbeleid in 'Brabant Uitnodigend Groen' leiden ertoe dat de grondstrategie voor de realisatie van de EHS moet worden herzien. Het is noodzakelijk dat deze herziening is vastgesteld voordat de realisatie van de EHS weer wordt voortgezet in de nieuwe constellatie van het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Onder meer externe partijen moet duidelijkheid geboden worden over de kaders waarbinnen zij moeten functioneren bij de realisatie van de EHS vanuit een eigen initiatief zoals in de Mark, Maashorst en Scheeken de Mortelen.

Bevoegdheid

De bevoegdheid om de kaders te bepalen voor de grondstrategie voor de realisatie van de EHS berust bij PS. De nadere uitwerking van de grondstrategie is een bevoegdheid van GS. De onderdelen uit de grondnota EHS welke een besluit van PS vragen zijn in de beslispunten opgenomen. De overige onderdelen van de grondnota behoren tot de bevoegdheid van GS.

Vaststelling van de kaders door PS en de nadere uitwerking door GS moeten duidelijkheid bieden voor de realisatiemogelijkheden van de EHS. De voorgestane werkwijze om de EHS te realiseren waarbij externe partijen actief de realisatie oppakken via een ingediend projectvoorstel vraagt om heldere kaders die in deze nota zijn beschreven. Daarnaast geeft de nota sturing aan interne processen ten aanzien van grond en middelen die nodig zijn voor een effectieve grondstrategie.

Doel

Het statenvoorstel levert de benodigde kaders voor een slagvaardig en efficiënte wijze van realisatie van de EHS. Hiervoor is het nodig om keuzes te kunnen maken in EHS gebieden die afgerond kunnen worden en dus ook welke vooralsnog niet zullen worden afgerond. Ten behoeve van de afronding van gebieden is het nodig om van gemeenten gronden te kunnen verwerven en is de mogelijkheid om in de ultieme situatie het onteigeningsinstrument in te kunnen zetten nodig.

Gestreefd wordt naar gelijke behandeling van alle mogelijke eindbeheerders van de EHS zoals deze noodzakelijk wordt geacht vanuit de Europese regelgeving.

Onderlinge samenhang dossiers

Het dossier grondstrategie realisatie EHS is een van de onderwerpen die wij uw Staten in het kader van de uitvoering Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) aanbieden. Andere hiermee samenhangende onderwerpen waarover wij u parallel informeren zijn: het Groen Ontwikkelfonds Brabant, de ambtkaart EHS: spelregels voor herziening en beheer EHS. Deze onderwerpen dragen bij aan de realisatie van het doel Robuust Natuurnetwerk uit het BrUG. Onderstaand schema geeft de samenhang aan. Een overzicht van de stand van zaken uitvoering BrUG bieden wij u later aan in een op te stellen uitvoeringsprogramma.

Argumenten

1.1 Prioriteren in de rijks EHS is noodzakelijk met beperkte middelen toch hele gebieden af te kunnen maken

Prioritering van de rijks EHS is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat EHS gebieden ook daadwerkelijk kunnen worden afgerond. Bij versnippering van de beperkt beschikbare rijksmiddelen kunnen gebieden niet worden afgerond en daarmee niet effectief worden ingericht. Met name ten aanzien van het waterbeheer is dat van groot belang.

Zodra extra middelen beschikbaar worden gesteld zoals de regeerakkoordmiddelen voor natuur (€ 200 mln. landelijk voor verwerving, inrichting en beheer) kan de lijst van prioritaire projecten worden geactualiseerd. Focussen van de inzet van middelen is echter essentieel om tot afronding van gebieden te komen.

1.2 Prioritering draagt bij aan de duidelijkheid voor burgers en bedrijven

De prioritering van projecten leidt er ook toe dat verkopende partijen weten in welke EHS gebieden de provincie voornemens is om op korte termijn de EHS af te ronden en waar verkoop ten behoeve van de EHS mogelijk is.

2.a Aankoop EHS grond van gemeenten ondervoorwaarden wordt weer mogelijk omdat de EHS anders niet kan worden ingericht.

Het betreft slechts een beperkt aantal gemeenten die grotere arealen landbouwgrond in bezit hebben binnen de EHS. Gebleken is dat het

afschaffen van de mogelijkheid om met name van gemeenten gronden te kopen in de EHS de realisatie van de EHS in de weg staat. Daarnaast wordt een beperkt aantal gemeenten onevenredig getroffen ten opzichte van andere gemeenten die geen gronden in bezit hebben in de EHS.

2.b.1 Gelijke behandeling van natuurbeherende organisaties, rechtspersonen en particulieren bij natuurbeheer gevolg van Europese regelgeving.

De bezwaarprocedure bij de Europese Commissie van de Vereniging voor Gelijkberechtiging van Grondeigenaren leidt ertoe dat de gelijke behandeling vorm gegeven moet worden van natuurbeherende organisaties, rechtspersonen en particulieren die aan natuurbeheer willen deelnemen. Deze gelijke behandeling houdt in dat eindbeheerders altijd een deel van de kosten voor de verwerving of omzetting naar natuur moeten financieren. Dit percentage kan variëren van 15% tot meer dan 50% en is afhankelijk van het gebied. In de rijks' EHS ligt een percentage van 15% voor de hand maar in de provinciale EHS is dit percentage aanzienlijk hoger b.v. 50%. In Brabant Uitnodigend Groen is het uitgangspunt dat de provinciale EHS gerealiseerd wordt met een cofinanciering van derden partijen voor gemiddeld 50%.

2.b2 Efficiëntie in natuurbeheer blijft gewenst

Omdat de (kosten)effectiviteit van beheer een belangrijk criterium is voor natuurbeheer kan er toch een voorkeur zijn voor de beoogde eindbeheerder bijvoorbeeld omdat er eenheid van beheer moet zijn in een gebied. In onderling overleg met de manifestpartners zal worden bezien of eerder vastgestelde criteria, die toewijzing regelen aan ongeacht welke eindbeheerder, kunnen worden gehanteerd. Uitgangspunt is echter dat een openbare en transparante procedure wordt gehanteerd.

2.c Onteigening in uiterst geval toegestaan omdat anders de EHS niet kan worden ingericht

Vooral ten behoeve van het opzetten van het waterpeil is het nodig om alle gronden binnen de EHS gerealiseerd te hebben. Indien een laatste partij de uiteindelijke afronding en inrichting van het gewenste natuurbeheer blokkeert is onteigening een laatste optie waartoe GS kan besluiten. Anders dan via de aankoopplannen gebruikelijk was zal slechts in uitzonderlijke gevallen verworven worden op basis van volledige schadeloosstelling dan wel gevolgd door onteigening. De middelen om deze wijze van verwerving toe te passen ontbreken.

3. Voorfinanciering vanuit BrUG nodig om liquiditeitsprobleem rijks' EHS op te lossen

In de nota wordt er ingegaan op de onderlinge uitwisselbaarheid van middelen voor de realisatie van de rijks en provinciale EHS. Er zijn middelen (€ en ha) beschikbaar voor de realisatie van de rijks' EHS. Daarnaast zijn er middelen voor de provinciale EHS vanuit BrUG. Tijdens 'het werkproces' kunnen deze middelen vermengd worden b.v. een ha rijks' EHS wordt gekocht met beschikbaar provinciaal budget omdat tijdelijk geen liquide middelen vanuit het rijk beschikbaar zijn. Voorwaarde voor deze aanpak is echter dat uiteindelijk de rijks EHS gefinancierd is met rijks geld en provinciale EHS is betaald met provinciale middelen. Vanuit financieel risicobeheer is bepaald dat maximaal 35% van de beschikbare rijksmiddelen (waarde van 2274 ha) kan worden voorgefinancierd. Voor strategische aankopen van de rijks-EHS geldt als extra voorwaarde dat ze niet alleen gedekt zijn uit de 2274 ha maar ook dat er voldoende cashgeld d.m.v. de verkoop van ruilgronden voorhanden is. Ook zal er op toegezien worden dat de besteding van rijks en provinciale middelen overeenkomt met de realisatie van de rijks en provinciale EHS. In de administratie zal hierop worden toegezien en bij de verantwoording zal hierover worden gerapporteerd. In de aandeelhoudersinstructie en het investeringsreglement van de provincie voor het GOB zullen voorwaarden verbonden worden aan de onderlinge uitwisselbaarheid van deze middelen.

Kanttekeningen

2.1 . Prioriteren van projecten leidt ook tot projecten waar de EHS niet wordt gerealiseerd

De prioritering van projecten leidt er ook toe dat er projecten op een bepaald moment niet worden geprioriteerd en waar daarom de EHS niet op korte termijn kan worden gerealiseerd. Dit kan tot teleurstelling leiden in gebieden en voor een verkopende partij omdat wij niet als kopende partij in de markt zijn.

Door te prioriteren worden echter, de beperkt beschikbare middelen zo effectief mogelijk benut en kunnen projecten afgerond worden.

2.2.a. Gemeenten hebben zelf een verantwoordelijkheid voor natuur

De gemeenten hebben zelf een verantwoordelijkheid voor de realisatie van natuur op haar grondgebied. Veel gemeenten hebben echter niet de financiële ruimte om landbouwgrond om te zetten naar natuur en daarmee de kosten voor EHS realisatie zelf te dragen. De aankoop voor de EHS waarbij de gemeenten de inkomsten inzetten in natuurrealisatie in het buitengebied maakt de verkoop bestuurlijk en financieel aanvaardbaar. Door voor te schrijven dat het in het buitengebied moet worden ingezet is de kans dat het echt bijdraagt aan natuur en landschap reëel.

2.2.b. De efficiëntie van natuurbeheer komt in gevaar door veel natuurbeheerders

De wijziging van het beleid biedt particulieren en rechtspersonen meer mogelijkheden om als natuurbeheerder op te treden. Dit kan leiden tot een versnippering van het beheer van de natuurgebieden. De Europese regelgeving schrijft echter voor dat de overheid geen voorkeurspositie mag verlenen aan enkele natuurbeherende organisaties. Om te voorkomen dat de versnippering effectief beheer in de weg staat is voorgesteld om in onderling overleg toch de doorlevering te kunnen sturen. Hierbij worden alle eindbeheerders op een zelfde wijze behandeld.

2.2.c1. Onteigening is een politiek beladen instrument

Onteigening is een politiek beladen instrument en is onaantrekkelijk voor degene die wordt onteigend. Vanuit de ZLTO wordt aangedrongen op terughoudendheid bij de inzet van het instrument. Daarentegen is de weerstand tegen de verwerving op basis van volledige schadeloosstelling minder groot, maar zijn de kosten in beide gevallen vergelijkbaar. Met name de laatste stap 'feitelijke onteigening' is gevoelig maar hiertoe is de afgelopen jaren niet overgegaan. De procedure hiertoe is in het gebied Jagersrust wel opgestart. Maar ook hier lijkt nu tot overeenstemming gekomen te worden.

2.2.c2. Onteigening is duurder dan reguliere verwerving

Verwerving op basis van onteigening is een duur instrument waarvoor de middelen vanuit rijk en provincie slechts zeer beperkt beschikbaar kunnen worden gemaakt. Onteigening kan echter nodig zijn om een gebied af te kunnen maken. Omdat het slechts in uitzonderlijke situaties zal worden ingezet is de verwachting niet dat de kosten voor de realisatie van de hele EHS hierdoor noemenswaardig zullen stijgen.

2.2.c3. Beperkt inzetten van volledige schadeloosstelling/ onteigening vertraagt de realisatie van de EHS

Het terughoudend inzetten van de verwerving op basis van volledige schadeloosstelling of onteigening vertraagt de realisatie van de EHS ten opzichte van het oude verwervingsbeleid in de natte natuurparels. De beperkte beschikbaarheid van middelen is reden om toch voor deze beperkte inzet te kiezen.

3 Voorfinanciering rijks-EHS legt een te groot beslag op BrUG-middelen

De kans bestaat dat een aanzienlijk deel van de BrUG-middelen ingezet worden om de liquiditeitsproblemen van de rijks EHS op te lossen. Het budget dat hiermee gemoeid is moet beperkt worden omdat anders dit een risico zou kunnen zijn voor de realisatie van de provinciale EHS.

Overigens kan de voorfinanciering ook vice versa werken. In de aandeelhoudersinstructie en het investeringsreglement van de provincie naar het GOB zullen voorwaarden verbonden worden aan de onderlinge uitwisselbaarheid van deze middelen.

Voor strategische aankopen van de rijks-EHS geldt bovendien als extra voorwaarde dat ze niet alleen gedekt zijn uit de rijksmiddelen (2274 ha) maar ook dat er voldoende cashgeld d.m.v. de verkoop van ruilgronden voorhanden is om te handelen.

Financiën

De flexibiliteit ad 3 raakt het budgetrecht van uw Staten. Daarom wordt u voorgesteld akkoord te gaan om in voorkomende gevallen provinciaal geld tijdelijk in te zetten voor rijksdoelen en toe te staan dat rijksmiddelen worden ingezet om de provinciale EHS te realiseren, zodat de uitvoering projectmatig en efficiënt kan worden opgepakt.

Europese en internationale zaken

De keuze is gemaakt om natuurbeherende organisaties, rechtspersonen en particulieren gelijk te behandelen bij de doorlevering van natuur binnen de EHS. Deze keuze is ingegeven door een bezwaar dat de vereniging voor gelijkberechtiging van Grondeigenaren bij de Europese commissie heeft ingediend.

Planning

Dit dossier wordt u gelijktijdig aangeboden met het dossier Groen Ontwikkelfonds aangeboden omdat er een duidelijke samenhang is tussen dit dossier.